

Глава 1

3 історії фізіогноміки

Фізіогноміка (від грец. *physis* — «природа», «природні задатки» і *gnomonikos* — «обізнаний», «проникливий») означає мистецтво пізнавати за рисами обличчя характер людини, її долю, певний зв'язок між зовнішнім виглядом і характером.

Можна сказати, що витоки фізіогноміки як науки з'явилися ще в далекій давнині, передаючись як знахарські таємниці від учителя до учня, від батька до сина і зберігаючись у переказах і легендах. Пізніше фізіогномічні спостереження були зафіксовані лікарями Стародавнього Сходу, а в античній цивілізації набули систематизованого вигляду і класифікації, отримавши право називатися вченням. До того ж до фізіогномічних знань відносили знання не тільки про риси обличчя, як у сучасний час, а й про стать людини, її фігуру, жести та міміку.

У гробниці Гермеса Трисмегіста, відкритій, як заведено вважати, Олександром Македонським, було знайдено смарагдову скрижаль — дошку, на якій було написано вчення про загальні таємничі і доленосні зв'язки між явищами у Всесвіті і людиною.

Знаменитий Аристотель багато уваги приділяв вивченню особливостей людського обличчя (у цій книзі в якості епіграфів до розділів наведені витяги з його праць). Він вважав, що риси обличчя, його форма, загальний вираз притаманні певним типам людей, з конкретними рисами характеру, схильностями до різної діяльності, здібностями та інтелектом. Піфагор, ще один уславлений давньогрецький вчений, вибирав своїх учнів лише з людей, за обличчям яких бачив, що вони мають покликання і здібності до занять точними науками. Знаменитий цілитель давнини Авіценна (Ібн Сіна) ставив діагнози після уважного вивчення обличчя хворого.

Примітка:

До речі, в стародавні часи мудреці, які володіли таємницями фізіогноміки та хіромантії, займали почесні місця при дворах монархів. Однак, вони не намагалися розкрити механізм зв'язку між обличчям людини, її характером і долею, діючи суто інтуїтивно. Не намагаючись осягнути наукову суть фізіогноміки, вони часом задовольнялися своїми мізерними пізнаннями і невіглаством знаті, яка вірила всьому, що говорили «провісники». Проте, як вже повелося, подібне «вчення» передавалося ланцюгом учнівської спадкоємності і з часом розвивалося і доповнювалося, часто обростаючи неперевереними, безглуздими подробицями, що сприяло появі в цій науці безлічі шарлатанів.

Проте антична традиція вплинула на культуру Візантії та західноєвропейського Середньовіччя, особливо на арабські науки і єврейську містику (каббалу). Праці знаменитих фізіогномістів, наприклад таких, як А. Дебарроль, допомогли деталізувати фізіогноміку, очистити її від спотворень різних шарлатанів. Дебарроль спробував розробити єдину теорію, що пояснює існування емпіричного зв'язку між зовнішністю людини та її характером. Крім того, до фізіогноміки зверталися деякі західноєвропейські вчені XVI-XVIII ст., наприклад Дж. делла Порта, автор знаменитої праці «*De humana Physiognomonía*» (1586). Однак утвердження нових критеріїв науковості в XVII-XVIII ст. віднесло фізіогноміку до царини життєвого досвіду, уяви та інтуїції. Спроба І. Лафатера, автора чотиритомних «Фізіогномічних фрагментів» (1775-1778), повернути фізіогноміці статус науки виявилася невдалою.

Пізніше Ф. Галль розробив френологію — науку про зв'язок психіки людини і будови поверхні її черепа. Оселившись у Парижі, він разом зі своїм другом І. К. Шпурцгеймом розвинув це вчення у великому творі «*Anatomie et physiologie du systeme nerveux en general et du cerveau en particulier, etc.*» (1810-1820).

«І скупість, і обдарованість, і талант — усе піддається визначенню за допомогою мого методу», — писав Галль.

Спроби розвинути френологію були здійснені в 70-х рр. XIX ст. італійським судовим лікарем Ч. Ломброзо. У своїй праці «Людина зло-

чинна» він стверджував, що за зовнішнім виглядом і особливостями конституції злочинці мають відхилення від норми, за якими їх усіх можна ідентифікувати. Ознаки для класифікації Ломбразо виявив, аналізуючи зовнішні особливості 3839 осіб, які вчинили злочини, і 383 черепи страчених злочинців. Наступні покоління відкинули його вчення про «вроджених» злочинців. Міжнародна комісія юристів і лікарів не виявила жодних особливостей у будові їхніх облич.

Примітка:

Існує безліч найхімерніших «окультних», «статистичних», «теоретичних» тлумачень фізіогноміки. Астрологи вважають, що зовнішнім виглядом людину наділяє панівна в її гороскопі планета, яка створює відповідний своєму впливу «імідж» і специфічні риси характеру. Докладні описи типового зовнішнього вигляду, характерного для обраних, «чистокровних» дітей кожної планети, дають змогу доволі легко виділити їх із натовпу звичайних смертних. Цим людям властиві підтверджені багатовіковим досвідом риси характеру. На жаль для фізіогноміки, такі люди зустрічаються досить рідко. На зовнішності більшості смертних закарбовані плоди колективного керівництва декількох планет. Кожна з них не тільки керує життям і долею людини, а й обдаровує її специфічними рисами характеру та зовнішності. Хіромантия, астрологія і фізіогноміка по-своєму визначають панівну планету та її домінуючий вплив на людину.

У 1920-1930-х рр. «фізіогномічний» підхід у філософії культури розвивав Р. Касснер. Багато лікарів широко використовували фізіогноміку у своїй лікарській практиці. Так, знаменитий російський терапевт Г. Захар'їн умів майже безпомилково ставити діагноз на основі спостереження за зовнішністю хворого. Свого часу М. Пирогов навіть склав атлас «Обличчя хворого». Він стверджував, що практично кожне захворювання залишає свій характерний слід на обличчі людини. Однак особливого поширення метод діагностики за обличчям набув у країнах Сходу (особливо в Китаї та Кореї). Жоден досвідчений лікар, навчений тибетської медицини, не поставив діагноз без ретельного вивчення обличчя пацієнта.

Існує кілька шкіл «читання по обличчю», кожна з яких базується на своїй системі. Так, японці зазвичай ділять обличчя на три зони: верхню (лобова частина) — вона відображає стан тіла й духу, середню (від брів до кінчика носа), за якою видно психічний стан людини, і нижню (від верхньої губи до підборіддя), що відображає характер. Досвідченому фізіогномісту багато що може розповісти стан шкіри обличчя, її колір, вологість, чіткість судинної сітки, розташування зморшок та їхня глибина, тощо. Крім того, береться до уваги стан п'яти «життєвих рис»: брів, очей, носа, рота і вух. Їхня пропорційність (форми, кольору, чистоти, тощо) є сприятливою ознакою. На їх трактуванні ґрунтується широке впровадження в традиційну діагностику таких методів дослідження, як іридодіагностика, аурикулодіагностика (за формою та станом вушної раковини), діагностика за капілярним малюнком очного яблука.

Аналіз п'яти «життєвих рис» і трьох зон обличчя вважається основою процедури «читання по зовнішності». Однак, щоб скласти загальне враження про характер людини і стан її психіки, потрібно враховувати ще й особливості лицьових кісток, форму щелеп і підборіддя, загальну конфігурацію обличчя.

Примітка:

Оцінюючи отримані дані, необхідно зіставляти їх із віком людини.

Фізіогноміка визначає не стільки дійсний характер і можливу поведінку, скільки те, як ви здебільшого підсвідомо сприймаєте незнайому вам людину і мимоволі зіставляєте її із самим собою. Таким чином, якщо вам хтось неприємний, це зовсім не означає, що він буде неприємний і іншим, навіть якщо риси обличчя видають у цій людині маніяка. Знання цього правила допоможе вам правильніше зорієнтуватися у зроблених висновках.

Глава 2

3 чого починається обличчя

«В кого маленьке обличчя — малодушні; це співвідноситься з кішкою і мавпою. У кого обличчя широке — ледачі; це співвідноситься з ослами й волами. Тому обличчя має бути і не маленьким, і не великим; пристойно, коли воно середнє. Занадто смагляві – боязкі; це співвідноситься з єгиптянами, ефіюпами. Занадто білолиці теж боязкі; це співвідноситься з жінками. Отже, колір, який свідчить про мужність, має бути середнім».

Аристотель¹

Перше, що впадає в око при побіжному погляді на людину, — це форма обличчя і його колір.

Форма обличчя

Фізіогноміка розрізняє шість основних типів обличчя:

- довгасте;
- трикутне;
- трапецієподібне;
- квадратне;
- кругле;
- овальне.

¹ Аристотель Стагірит (384-322 до н. е.) – давньогрецький філософ і вчений-енциклопедист, засновник перипатетичної школи, творець психологічної системи, що інтегрувала досягнення античної думки. Принципи і головні поняття цієї системи викладено в трактаті «Про душу», а також у творах «Етика», «Метафізика», «Історія тварин». Рушійною силою поведінки Аристотель визнавав прагнення, що виражає внутрішню активність організму і пов'язане з почуттям задоволення або незадоволення. Аристотелю належить розмежування двох видів розуму: теоретичного і практичного. Стимулював розвиток філософської думки наступних епох.

Відразу зазначу: у природі рідко зустрічаються «чисті» типи обличчя. Придивіться уважніше до облич людей, які вас оточують, і виділіть найбільш домінуючі риси. Наприклад, широке чоло і вузьке підборіддя в поєднанні з яскраво вираженими вилицями утворюють більше трикутний тип обличчя, ніж квадратний або трапецієподібний. Під час визначення типу ви завжди зможете покластися на власну інтуїцію.

Довгасте обличчя

Довгасте обличчя нагадує прямокутник — у ньому ширина чола практично збігається з шириною нижньої частини обличчя.

Таке обличчя ще називають аристократичним, бо воно характеризує свого володаря як інтелектуальну, врівноважену й чутливу людину. Дуже часто подібні люди наділені владою, і це не заважає за їхньої обачливості та далекоглядності бути справедливими й мудрими правителями. Частіше, ніж у інших людей, здібності власників прямокутного типу обличчя знаходять застосування в політичній і військовій сферах. Вони ставлять перед собою цілі й послідовно їх досягають. За відсутності яскраво виражених негативних рис обличчя мету таких людей виправдовують тільки гідні засоби, їм чуже насильство і фальш у стосунках.

Трикутне обличчя

За своєю формою воно максимально наближене до трикутника і характеризується високим, широким чолом, вилицями, що видаються, і підборіддям, що звужується до основи.

Таке обличчя може свідчити як про геніальність, так і про схильність до зради та нещирості. Хоча одне не суперечить іншому. У будь-якому разі таке обличчя, як правило, буває в людей байдужих, не схильних до прихильності та відданості. Вони завжди стоять трохи осібно від інших — або через свою неможливість бути соціально активною людиною, або через негативні якості характеру.

Трапецієподібне обличчя

Таку форму обличчя ще іноді називають напівтрикутною — через широке чоло і чітко окреслені вилиці та звужене (але не загострене) підборіддя.

Але частіше таке обличчя порівнюють з іншою геометричною фігурою – трапецією. Таке більш «згладжене» обличчя «послаблює» негативні якості, властиві трикутному обличчю. Так, людям із трапецієподібною формою обличчя більшою мірою притаманні інтелігентність, чуттєвість, але водночас і певна пасивність. На відміну від людей з прямокутною формою обличчя, вони не будуть домагатися поставленої мети, та й навряд чи взагалі поставлять перед собою мету. Якщо все-таки вони зажадають домогтися чогось у своєму житті, їм неодмінно щось завадить: лінь, відсутність професіоналізму, прагнення пустити справи на самоплив — і вони полишать розпочате на половині шляху.

Водночас трапецієподібна форма обличчя характеризує його власниць-жінок тільки з позитивного боку: вони оптимістичні, комунікабельні і, як правило, задоволені та щасливі в житті.

Квадратне обличчя

Квадратна форма обличчя характеризується пропорційним співвідношенням висоти і ширини обличчя, що робить його схожим на квадрат.

Дуже часто таке обличчя зустрічається у мужніх, але суворих і деколи безсердечних людей. Вони прагнуть підкорювати вершини, досягати поставлених цілей і добиватися успіху в усьому, але за своїми якостями це швидше хороші виконавці, ніж природжені лідери. Через відсутність гнучкості та логічного складу розуму такі люди часто в одну мить можуть зруйнувати те, що створювали роками. Дуже часто «руйнування» в їхньому житті спровоковані й прагненням жити «за правилами». Люди з такими обличчями — природжені юристи.

Жінки з такою формою обличчя прагнуть більше підпорядковувати, ніж підкорятися, домінувати як в особистому, так і в суспільному житті.

Кругле обличчя

Круг – геометрична фігура, що найточніше характеризує круглу форму обличчя.

Відсутність різких, незграбних рис видає добродушну, м'яку і миролюбну натуру. Але зовнішня слухняність насправді може поєднуватися з вражаючим честолюбством, а якщо ще при цьому в круглолицих людей високе перенісся, вилиці, які виступають, яскраві, виразні очі, то

це означає, що перед вами цілеспрямована, вольова людина. З таких людей можуть вийти неабиякі лідери і полководці.

Круглолиці люди частіше за інших вміють пристосовуватися до навколишнього оточення. Це вони роблять легко, ніби завиграшки, втім, так само вони справляються з усіма труднощами як фінансового, так і особистого характеру.

Овальне обличчя

Овальна форма обличчя поєднує в собі довгасту і округлу форми.

Круг витягується, але при цьому залишає характерну для нього плавність ліній, тобто «прибирає» «кути» довгастого обличчя. Подібні метаморфози можна простежити і в характерах людей з овальним обличчям. Так, від довгастого обличчя вони взяли інтелект і чуттєвість, а від круглого — добродушність і оптимізм. Водночас вони втратили логіку та послідовність мислення, притаманні людям із довгастим обличчям, тож навряд чи в цьому разі буде доречним говорити про військову чи політичну кар'єру. З іншого боку, овал стає символом жіночності, м'якості та мудрості, яких часом так не вистачає в сучасному світі.

Колір обличчя

Важливу роль у фізіогноміці відіграє і колір обличчя. Тут необхідно зрозуміти, що йдеться не про основні кольори шкіри – ознаки расової приналежності. На відміну від Аристотеля, сучасні фізіогномісти знають, що у шкіри немає постійного кольору. Він може варіюватися від стану людини або місцевості, де вона живе. Колір обличчя може коливатися від сніжно-білого до синяво-чорного, що зумовлено кількістю барвного пігменту – меланіну. Що його більше, то темніша шкіра.

Дуже часто, даючи характеристику людині, можна почути, що вона має «нездоровий колір обличчя», «шкіра, як у алкоголіка» або, навпаки, «здоровий колір», «шкіра просто сяє». Це теж дає своєрідну характеристику, але про неї ми поговоримо пізніше. А поки що розберемося у східному трактуванні фізіогноміки за кольором шкіри людини.